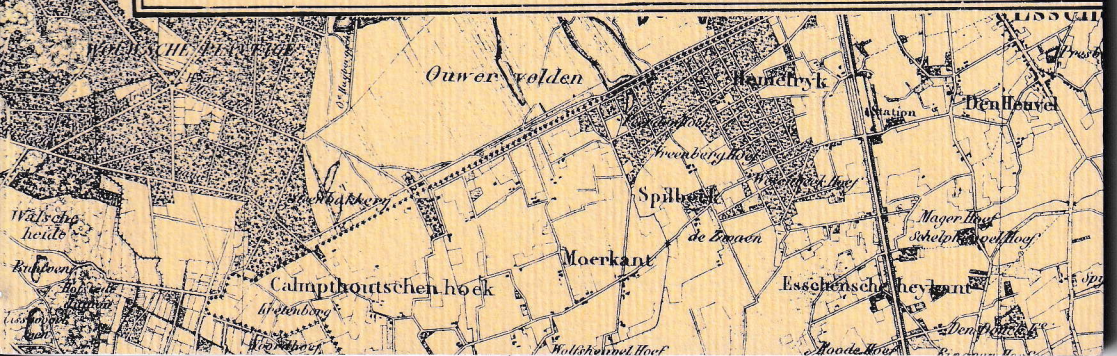

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

3 ~ 88.

Wouw in het nieuws anno 1888

Het gouden priesterjubileum van paus Leo XIII. De luisterrijke overgang van het oude in het nieuwe jaar, dat in zijn eerste dagen volledig in het teken van dit katholieke feest staat. De kranten schrijven over de vele feestelijkheden, zowel in binnen- als in buitenland, zelfs in de vele kleine Westbrabantse gemeenten. Te midden van de opkomende antiklerikale stromingen als liberalisme en socialisme, bij het "moreel verval" van mensen en bij een opkomende ontkerkelijkering moet dit priesterfeest in de eerste dagen van 1888 een waar begin van het nieuwe jaar worden. Dagblad De Zoom verwoordt het in het eerste nummer van het nieuwe jaar als volgt: "Treden wij dan met een opgewekt geloof, met blijheid en dankbaarheid, in feestelijke stemming het Nieuwjaar binnen. Vergeten wij vooral niet dat onze eerste heilwensch dit jaar vooral geldt onze beminden Opperherder, onze eerste bede het welzijn onzer Moederkerk, onze eerste blijde hoop de vervulling dier bede: de verlossing van den Paus uit de banden, die Hem knellen". 1)

Ook in het Wouwse is het feest op Nieuwjaarsdag ter gelegenheid van het jubileum. Zelfs in materieel opzicht, want de Grondwet meldt dat er reeds daags tevoren een dubbele bedeling van het tarwebrood aan de arme parochianen plaats vond. "Niettegenstaande de strenge vorst des daags is toch het Leofeest met warmte en geestdrift op Nieuwjaarsdag alhier gevierd", schrijft De Grondwet. Een warmte blijkend uit de plechtige hoogmis van pastoor en zijn beide kape-laans, de feestrede van de pastoor, de "Mis van Schmid" door het zangkoor en het gezamenlijk gezongen "Te Deum Laudamus". Daarnaast vlagde nagenoeg iedereen met pauselijke wimpel, werden driemaal daags gedurende een uur de klokken geluid en bracht "onze welgeoefende harmonie" een aubade aan de pastoor, die daarvoor in naam van "Zijne Heilgheid" dank betuigde. "Waarlijk, de Wouwenaren hebben er

4
eer van", besluit de Grondwet. 2)

Dagblad De Zoom gaat ondertussen voort met het waarschuwen tegen het liberaal-socialistische gevaar, dat in alle hevigheid toeneemt als later in het jaar Domela Nieuwenhuis in de Kamer gekozen wordt en West-Brabant zijn eerste liberale afgevaardigde krijgt. Voor Domela Nieuwenhuis zouden de deuren van 's lands raadzaal gesloten moeten blijven en Westbrabantse katholieken hebben hun macht vergooid, vindt deze krant. "De Veldslag nadert", schrijft De Zoom sprekend over "de liberale toekomst die ons te wachten staat": algemene dienstplicht, allemansstemsrecht, het belastingideaal van een progressieve inkomstenbelasting "naar socialistischen trant opklimmend" en het van lieverleel losmaken van Indië van het moederland. 3)

Ook in Brabant zijn tegenkrachten werkzaam, want de Bergsche Courant bestormt als tegenvoeter van De Zoom de mensen met liberale ideeën, wat in ieder geval aardig is voor een polemieek in de krantekolommen. 4)

En Wouw dan? Ach, de 317 Wouwse kiezers laten het wat over zich heen komen en kiezen toch wel traditioneel de zijde van de katholieken. Want de krant weet ook te melden dat het plan om in Roosendaal een Katholieke Kiesvereniging voor het district op te richten bijval gekregen heeft uit Wouw en Steenberghe. 5)

Per 1 januari 1888 telt Wouw inmiddels 3853 inwoners, wat een toename van 46 personen is vergeleken met het jaar ervoor. Zowel geboorte- als sterftecijfer liggen hoog. In een jaar tijd werden 65 jongens en 58 meisjes geboren (dat is 123 kinderen op 1943 vrouwen; kinderen en bejaarden meegerekend!), terwijl 43 mannen en 36 vrouwen overleden. 6)

DE PAARDEN- EN BEESTENMARKT.

Agrarisch Wouw gaat het in ieder geval voor de wind. Het besluit van de gemeenteraad om drie maal per jaar een paarden- en beestenmarkt te houden, wordt enthousiast ontvangen. 7)

Zowel De Zoom als De Grondwet vinden dat men van de instelling "de beste verwachtingen kan koesteren met het oog op de veerrijkheid dezer streek en de gunstige ligging

der plaats. 8)

De eerste veemarkt zal op vrijdag 19 oktober gehouden worden 9) en het wordt een doorslaand succes. "De Wouwse veehouding heeft ook uitgepakt want er was allerprachtigst vee aangevoerd. Men kan dus gerust aannemen dat de Wouwse paarden- en beestenmarkt gevestigd is", jubelt De Grondwet, die verder schrijft dat de markt buitengewoon bezocht is en dat er door het prachtige weer een drukke handel bestond in een 200-tal beesten en een 30-tal paarden. 10)

Dagblad De Zoom jubelt mee, maar is nog wat precieser. Er waren 15 paarden en 143 stuks hoornvee. "De handel in paarden was minder vlug, hoofdzakelijk toe te schrijven aan het gering aantal kooplieden daarvoor. Wat evenwel de handel in rundvee betrof, zelden zagen wij eene zoo levendige en zoo zeer geanimeerde markt. Niet minder dan 68 stuks runderen werden verkocht". 11)

Deze krant weet ook de juiste prijzen. Zo deden beste kalfkoeien tussen de 180 en 230 gulden, pinken van 60 tot 100 en graskalveren van 35 tot 45 gulden.

Eerder dit jaar was in Wouw al een provinciale stierenkeuring gehouden. Uit Roosendaal, Bergen op Zoom en Wouw werden niet minder dan 37 stieren aangevoerd, waarvan er 9, "grootendeels uit hoofde van de jeugdige leeftijd", werden afgekeurd. De eerste prijs ging naar J.A.Jongenelen uit Roosendaal, de tweede naar Jac Coppens en de derde naar Arn.Doggen, beide uit Wouw. 12)

DE MILITAIR STRATEGISCHE WIELRIJDERS.

Het Nederlandse leger oefent van 3 tot 12 september in Wouw met een nieuw strategisch wapen: de wielrijder. Maar liefst 7000 militairen nemen deel aan de grote manoeuvre, die in de Herelse Heide plaats vindt. 13)

Daarvan worden 49 officieren, 1174 manschappen en 89 paarden in Wouw ingekwartierd. 14)

De Algemeenen Nederlandschen Wielrijdersbond bemoeit zich wel erg uitdrukkelijk met de proeven met wielrijders, die tijdens de manoeuvres gehouden worden. De ANWB zal in ieder geval reiskosten en levensonderhoud vergoeden, en verder eist de Bond van het Rijk dat voor logies wordt gezorgd via inkwartiering, het verschaffen van veldtenten

met toebehoren en als dat niet mogelijk is een vergoeding van f 1,25 per persoon per nacht. "Door het bestuur is voor elke twee of drie wielrijders een oppasser aangevraagd. Verschillende beste rijders hebben zich bereids aangemeld. Door het bestuur is daaruit reeds eene keuze van 16 personen gedaan zijnde het benoodigde getal. Door de beide generaals-commandanten die de oefeningen zullen leiden, zijn voorlopig aan de deelnemers de volgende eischen gesteld: de wielrijder is geheel en al soldaat, hij moet de grootst mogelijke geheimhouding in acht nemen ten aanzien van mondeling ontvangen berichten en mag hem toevertrouwde brieven aan niemand anders dan aan den geadresseerde ter hand stellen, moet de constructie van zijn wiel goed kennen en zich vertrouwd hebben gemaakt met het lezen der kaart". 14)

ONAFHANKELIJKHEIDSDAG.

In november viert heel Nederland, dus ook Wouw, onafhankelijkheidsdag. Met een speciaal feestelijk tintje, want het is dan precies 75 jaar geleden dat Nederland bevrijd werd van "de tiran Napoleon Bonaparte". Harmonie Oranje geeft ter gelegenheid van "Neêrlands Onafhankelijkheid" het eerste winterconcert, dat geopend en besloten wordt met het speciaal door J.Oomes gecomponeerde muziekstuk "De onafhankelijkheid". Het stuk droeg ieders goedkeuring weg en "verhoogde de geestdrift der aanwezigen niet weinig". Ook de uitvoering van de overige nummers liet niets te wensen over. "Voor al muntten uit de soli voor piston en bariton met accompagnement van piano door de heeren J. Oomes, J. Goderie en C. Goderie en het zangnummer "De Storm" door den heer Siebelink". 15)

Het onafhankelijkheidsfeest, wat 75 jaar vrede, welvaart, rust en vrijheid gebracht heeft 16), wordt overigens wat overschaduwd door de ernstige ziekte van Koning Willem III. Het hele jaar verschijnen bulletins en berichten over de nu weer eens kwakkelende gezondheid, dan weer ernstige ziekte van zijne majesteit. Het is zelfs hoofdonderwerp van gesprek als blijkt dat de Koning zieker is dan men verwacht had en de Staatscourant blijkbaar de toestand veel gunstiger voorgeschoteld heeft dan die in werkelijkheid was.

Ook bij de opening van het parlement moet de koning ver-
stek laten gaan. De troonrede wordt door de minister voor-
gelezen "bij ontstentenis van de Koning". Veel heeft die
overigens niet te melden op Prinsjesdag: het minder gunsti-
ge weer heeft nadelig uitgewerkt op de oogst, de toestand
van de veestapel is voldoende, de betrekkingen van de Ko-
ning met het buitenland zijn meest vriendelijk, door ge-
paste maatregelen werden grove wanordelijkheden voorkomen
bij werkstakingen die zich in enkele provincies op grote
schaal voorgedaan hebben, door krachtig optreden van het
bestuur en uitnemende diensten van het Nederlandsch-In-
disch leger zijn ernstige onlusten op West-Java de kop in-
gedrukt en er komt een commissie die gaat bekijken hoe de
ziekte onder de krijgsmacht in Atjeh tot staan gebracht
kan worden. En tenslotte komt er een wet voor de verkoop
van margarine en het tegengaan van overmatige arbeid van
jeugdige personen en vrouwen. 17)

Rust en orde is alles wat de klok slaat. Zo ook in Wouw.
Op de Wouwsche Heide betrappen twee rijksambtenaren acht
smokkelaars, die samen 570 pond zout vervoerden. Slechts
een smokkelaar kon ingerekend worden, de overigen kozen
het hazepad met achterlating van het zout. 18)

De 18-jarige A.A. uit Wouw wordt door de rechtbank te Breda
veroordeeld wegens diefstal tot 6 dagen gevangenis 19)
en bij arbeider F.H. op de Vleet is een brutale diefstal
met inbraak gepleegd. "De dief of dieven hebben zich mees-
ter gemaakt van ongeveer f 20 aan geld, eenige gouden sie-
raden en zilveren voorwerpen en eenige kledingstukken. De
politie is de daders nog niet op het spoor". 20)

DE MALAISE VAN MOERSTRATEN.

Ook een eeuw geleden waren er al mensen die in de pen
klommen om via een ingezonden brief hun mening over onder-
werpen kenbaar te maken. In oktober treffen we zo'n brief
aan van ene "B", die het dorp Moerstraten wat vrijelijk
gebruikt om uitdrukking te geven aan de modeterm "malaise".
Na de analyse van het woord malaise stelt B zich enkele
vragen. "Is het een teeken van malaise dat men kostbare
weegen maakt van kilometers naar een druk bezocht
punt? Och, een leek zou U waarschijnlijk zeggen dat hij

41

Moerstraten tevergeefs gezocht heeft op de industriekaart, en een candidaat-leeraar in de aardrijkskunde zou zakken als een baksteen hing het slagen af van de beantwoording der vraag "Waar ligt Moerstraten?". Waar die dure weg dan wel voor dient? Malaise in één adem te noemen met de kanalisatie van De Zoom? Wie zou het durven wagen, die weet welk enorm bedrag daarvoor nodig was, en eveneens weet, dat het niet noodig was er zooveel geld aan ten koste te leggen". Vervolgens konstateert de briefschrijver dat er volop woningen gebouwd worden, dat in dorpen en steden volop kermissen gehouden worden en dat koffiehuisen niet over bezoek te klagen hebben. Er lijkt dus geen malaise maar welvaart te heersen. Maar: "Gaaf men iets dieper dan de oppervlakte en is men niet geheel vreemdeling in de kennis van Bergsche toestanden, ja dan moet men helaas ! bekennen dat de werkelijke malaise onder de schijnbare welvaart verborgen wordt en juist daarom des te gevaarlijker is". 21)

Malaise is er in ieder geval bij molenaarsknecht Elsackers. Hij woont nog maar enkele dagen in het molenhuisje van Aerden als het een prooi der vlammen wordt. De brandweer is de brand spoedig meester, maar de inboedel was niet verzekerd. Slechts weinig is gered. 22)

En in dit geval is weer een krant iets precieser: de woning was verzekerd voor 250 gulden, maar had een waarde van 400 gulden. De oorzaak is niet bekend, maar aan kwaadwilligheid van de eigenaar of de bewoners valt niet te denken. 23)

Bij de verenigingen in Wouw is van malaise in ieder geval geen sprake. Het kruisboogschuttersgezelschap Claudius Civilis houdt een prijsverschietsing, waaraan door acht gezelschappen deelgenomen wordt 24) en harmonie Oranje besluit aan festivals in Middelburg, Standdaarbuiten en Teteringen deel te nemen. 25)

Dorpsgeneesheer Van de Burgt blijft in Wouw. Hij heeft zijn benoeming tot geneesheer aan het krankzinnigengeesticht "Coudewater" in Rosmalen niet aangenomen. 26)

De rekening van de gemeente Wouw over 1887 sluit met een voordelig saldo van 294 gulden en 41 cent en op de totale uitgaven van 29556 gulden kwam 7037 gulden voor rekening van het onderwijs. 27)

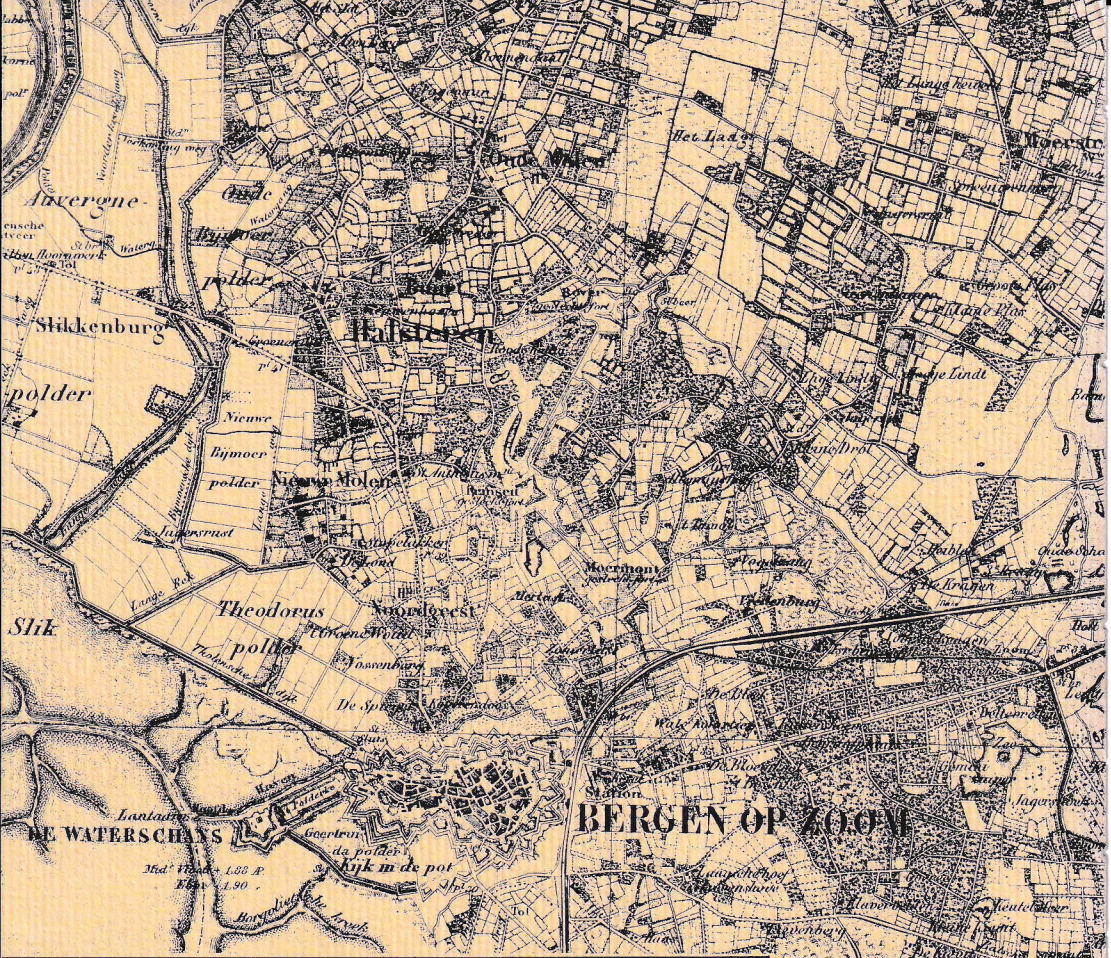
Aardig tenslotte is een krantebericht in De Zoom, gecombineerd met een advertentie. Op 25 september laat de Maatschappij tot exploitatie van de Staatsspoorwegen een goedkope trein vanuit Wouw en Bergen op Zoom naar Brussel lopen. Reden ervan is onbekend. In het bericht wordt naar de advertentie verwezen en daarin staat precies opgetekend waar en hoelaat de trein vertrekt en wat het kaartje kost. Vanuit station Wouw is het kaartje 30 cent voordeliger in de eerste klas, een kwartje in de tweede klas en 15 cent in de derde klas dan vanuit station Bergen op Zoom. De speciale trein vertrekt op 25 september om 6.50 uur 's morgens uit Bergen op Zoom, om 7.01 uur uit Wouw en is om 9.42 uur in Brussel. De volgende dag kan men om 7.17 uur 's avonds uit Brussel vertrekken, dan is men om 9.37 uur in Wouw en om 9.48 uur terug in Bergen op Zoom. En de prijs? Reizigers in Wouw betalen f 3,50 voor een retour eerste klas, f 2,70 voor een retour tweede en f 1,85 voor een retour derde klas. Maar men dient er wel als de kippen bij te zijn, want de kaartjes worden slechts verkocht zolang de voorraad strekt. 28)

Henk Hellegers.

NOTEN.

1. De Zoom, 1-1-1888.
2. De Grondwet, 4-1-1888.
3. De Zoom, 22-1-1888.
4. Helaas ontbreken de exemplaren van de Bergsche Courant uit deze jaren in zowel het Bergse als het provinciale archief. Jammer want het zou aardig zijn twee aan elkaar tegengestelde kranten te vergelijken.
5. De Zoom, 15-4-1888.
6. De Zoom, 19-1-1888.
7. Zie voor de verhandelingen uit de gemeenteraad over de instelling van de veemarkt "De Wouwse gemeenteraad anno 1888", De Vierschaer nr.2, 1988.
8. De Grondwet, 13-5-1888.
9. De Zoom, 30-9-1888.
10. De Grondwet, 20-10-1888.
11. De Zoom, 25-10-1888.

-
12. De Zoom, 4-10-1888.
 13. De Grondwet, 6-8-1888.
 14. De Zoom, 25-8-1888.
 15. De Grondwet, 19-11-1888.
 16. De Zoom, 18-11-1888.
 17. De Zoom, 20-9-1888.
 18. De Zoom, 23-9-1888.
 19. De Zoom, 28-6-1888.
 20. De Zoom, 26-7-1888.
 21. De Zoom, 21-10-1888.
 22. De Zoom, 1-11-1888.
 23. De Grondwet, 31-10-1888.
 24. De Grondwet, 5-6-1888.
 25. De Grondwet, 18-4-1888.
 26. De Zoom, 14-10-1888.
 27. De Zoom, 9-8-1888.
 28. De Zoom, 23-9-1888.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door financiële steun van de
Rabobank „Wouw - Kruisland”

Slikken van
VAN HET MARQUISAAT VAN
erkerhof slikken
Hildernisse en

